



مرکز تحقیقات اسلامی

اصفهان

گامی



عمران
علیه السلام

www.

www.

www.

www.

Ghaemiyeh

.com

.org

.net

.ir



روزه



۶۵

هیئت تحریریه مؤسسه اسناد و کتابخانه ملی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

روزه

نویسنده:

موسسه در راه حق

ناشر چاپی:

موسسه در راه حق

ناشر دیجیتالی:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

| | |
|----|---------------------------------------|
| ۵ | فهرست |
| ۶ | روزه |
| ۶ | مشخصات کتاب |
| ۶ | اشاره |
| ۸ | در حدیث است که خدای متعال فرموده است: |
| ۸ | آغاز |
| ۱۳ | فواید روزه |
| ۱۷ | روزه عامل بازدارنده از گناه |
| ۱۹ | نقش روزه در تقویت اراده |
| ۲۰ | صفای دل و پاکی |
| ۲۲ | روزه و صبر |
| ۲۳ | روزه و قناعت |
| ۲۵ | همدردی با فقیران |
| ۲۷ | نظم و انضباط |
| ۳۱ | شبهای قدر |
| ۴۰ | شرایط وجوب روزه |
| ۴۱ | ثبوت هلال |
| ۴۲ | نیت |
| ۴۲ | چیزهایی که روزه را باطل می کند |
| ۴۴ | قضای روزه |
| ۴۶ | درباره مرکز |

مشخصات کتاب

عنوان و نام پدیدآور: روزه/ از هیئت تحریریه موسسه در راه حق.

مشخصات نشر: قم: موسسه در راه حق، ۱۳۶۱.

مشخصات ظاهری: ۴۰ ص.

فروست: موسسه در راه حق؛ ۶۵.

شابک: ۳۰ ریال

یادداشت: کتابنامه به صورت زیرنویس.

موضوع: روزه

شناسه افزوده: موسسه در راه حق

رده بندی کنگره: ۱/BP۱۸۸/۹۴/۱۳۶۱

رده بندی دیویی: ۲۹۷/۳۵۴

شماره کتابشناسی ملی: م ۷۱-۶۱۶۵

ص: ۱

اشاره

روزه

از هیئت تحریریه موسسه در راه حق

ص: ۲

در حدیث است که خدای متعال فرموده است:

«روزه به من اختصاص دارد، و من خود پاداش آنم»^(۱). از گفتار امام صادق (علیه السلام)

آغاز

قرآن کریم می فرماید: «سوگند به خورشید و تابش آن، و سوگند به ماه آنگاه که در پی خورشید درآید، و سوگند به روز آنگاه که آن را آشکار سازد، و سوگند به شب آنگاه که آن را بپوشاند، و سوگند به آسمان و آنکه آن را بنا نهاد، و سوگند به زمین و آنکه آن را گسترده ساخت، و سوگند به جان و آنکه آن را مستوی و کامل آفرید. پس راه بدی و خوبی را بدو الهام نمود. حقیقتاً رستگار کسی است

ص: ۳

۱- (۱) - وافی، ج ۲، کتاب الصیام، ص ۵، و احتمال می رود مقصود از «وَأَنَا الْجَزَى عَلَيْهِ» این باشد که من خود پاداش آن را می دهم.

که جان را تزکیه سازد، و محققاً زیانکار است آنکه جان را در ظلمت و تاریکی های جهل و معصیت پنهان دارد» (۱).

آئین مقدس اسلام و مجموعه احکام حیات بخش آن برای رها کردن انسان از دام خواسته های حقیر جسمانی و حیوانی است؛ چرا که تا عقاب جان آدمی از دام شهوت و هوس، و قید و بند نیازهای زمینی نرهد هرگز به فراز قرب حق و به اوجهای آسمانی پر نمی کشد.

اسلام پیروان خویش را در هر گوشه از زندگی، و در کشاکش نیازها و خواسته ها، به سوی همین وارستگی از بندهای حیوانی و آراستگی به فضایل نفسانی فرا می خواند. و احکام آن در هر زمینه مسلمان را به سوی همین هدف برتر می برد.

ما مسلمانان اگر به راستی و نه تنها در سخن که در عمل نیز، پیرو اسلام باشیم، و دستورات این آیین آسمانی را آنچنان که هست و باید بکار بندیم، بی تردید به قلّه های فرازمند معنویت

ص: ۴

انسان نایل می آیم، همچنانکه سلمان ها و ابوذرها، مقدادها و عمارها، و چهره های بسیاری از این دست نایل آمدند، و می دانیم که آن نامداران تاریخ انسان که مسلمانان واقعی عصر خویش می بودند، در تمام ابعاد انسانیت خویش اسوه و نمونه بودند: در صفا و صمیمیت چون سرچشمه های روشن آب، پاک و زلال، و در میدان مبارزه با مشکلات و نبرد با ناراستیها، چون کوه نستوه و استوار، و در دانش و اندیشه، چون دریا پرموج و ژرف، و در مناعت طبع و بی نیازی از غیر خدا چون آسمان بلند و برافراشته بودند.

آری دستورات اسلام، در عین سادگی و شیرینی، چون صیقلی است که جان مسلمان را جلا می دهد، و چون اسلحه ای برنده در نبرد با هر چه جان را زمین گیر و جامعه را منحط و ناتوان می سازد، بکار می آید....

پرورش اسلام برق ثروت را در چشم مسلمان حقیر می سازد، و هیبت مرگ را از اندیشه او می رباید، و براستی شگفت آور است که شربت مرگ که در ذائقه هر جاننداری تلخ ترین طعم را دارد، در ذائقه ایمان مسلمان گوارا می شود. و دیدیم که با تکیه بر اسلام و شهادت، چگونه ملتی ناتوان و غارت شده و اسیر، با فریاد تکبیر بر جهان شورید، و خواب خوش جهانخواران را چنان برآشفست که هنوز از حیرت و شگفتی آنچه واقع شده است نرهمیده اند!

حس خودخواهی، دلبستگی به خویش، پیروی از هوسها لذت جویی و پای بندی به خور و خواب و شهوت، بندهایی

است که انسانها را خوار و بی مقدار می سازد، و تا سرحد حیوان فرود می آورد، و اسلام با یک یک احکام خویش، بیش از هر چیز شکننده این بندهاست و رهاننده جانها.

روزه، یکی از احکام انسان ساز اسلام است، که آگاهی از همه فواید، و پی بردن به فلسفه کامل آن، همچون سایر احکام الهی برای انسان عادی ممکن نیست؛ دانش محدود بشر نمی تواند راهگشای همه اسرار نهفته باشد و اندیشه را به پاسخ همه مجهولات رهنمون شود، شاید روزی دانش انسان به حدی از کمال برسد که دریچه تازه ایی به روی بشر بگشاید و بسیاری از حکمتهای دستورات اسلام را باز شناسد....

بنابر این ندانستن فلسفه احکام الهی نباید ما را از انجام آن باز دارد، و موجب نافرمانی و عصیان شود، چرا که این اطاعت کورکورانه نیست، بلکه بر علم و یقین تکیه دارد؛ زیرا مسلمان می داند که خدای جهان بر همه چیز دانا و از همه چیز آگاه است، و نقص و نیازی نیز در ذات متعال او نیست که از اعمال ما سودی بخواهد، یا از زیانی بهرآسد؛ خدای مهربان خیر محض است، و برای بندگان خود جز خیر و سعادت نمی خواهد، پس اگر به چیزی فرمان می دهد خیر و سعادت ما در آن است و کمال و تعالی ما بدان بستگی دارد، و هر چه را نهی می فرماید برای ما زیان بخش است و بر مصالح مادی و معنوی ما لطمه می زند.

در عین حال می دانیم که در بیشتر دستورات اسلام

ص: ۶

اگر همه فلسفه آن بر ما روشن نیست - اجمالی از سود و زیان آنچه امر و نهی شده کاملاً آشکار است، در اسلام به خداپرستی و خیر و عدالت و عفت و نیکی به دیگران و احسان به پدر و مادر و بستگان و کار و کوشش و راستی و وفا و یکرنگی، و نیز به نماز و روزه و زکوة و انفاق و امر به معروف و نهی از منکر و حج و جهاد و... امر شده، و از بت پرستی و شرّ و ستم و فحشاء و بدخواهی مردم و بدرفتاری با پدر و مادر و معاشران، و سستی و تنبلی، و دروغ و جفاکاری و نفاق، و نیز از شراب و قمار و زنا و ثروت اندوزی نادرست و دنیاپرستی و بی تفاوتی در اجتماع و تسلیم و ذلت در برابر دشمنان و... نهی شده است و کدام خردمند است که در سودمندی آنچه در او امر برشمردیم و زیانمندی آنچه در مناهی ذکر کردیم تردید داشته باشد، اگر چه تمام ابعاد فلسفی هر یک از این احکام را نداند؟!

بنابر این ندانستن فلسفه حکمی، یا ندانستن تمام فلسفه حکمی به هیچ وجه بهانه سرپیچی از انجام آن نمی تواند باشد زیرا اطاعت ما از خدای متعال تعبد محض نیست، بلکه حتی تعبد ما نیز بر اساس شناخت و آگاهی ما از علم و دانایی و مهر و خیرخواهی و کمال و بی نیازی «او» است، که نامش عزیز و جلیل باد.

اضافه بر این، مرسوم خام اندیشان است که در بررسی سود و زیان یک فرمان اسلامی، تنها به فواید جسمی و بهداشتی و حداکثر به فواید اجتماعی آن توجه می کنند، در حالی که پیروی

از احکام اگر تنها به جهت همین فواید صوری باشد و نه به عنوان اطاعت از خدای متعال، ما هرگز به بندگی و تسلیم در برابر خدای متعال که از اهداف مترقی و برتر اسلام است نخواهیم رسید به همین جهت روزه حتماً باید با نیت و قصد قربت و برای رضای خداوند متعال انجام شود، و بدون نیت باطل است.

روزه بدون نیت و قصد قربت ممکن است فواید جسمی را دارا باشد ولی سازندگی و فواید روحی این عبادت انسان ساز را فاقد خواهد بود، مسلمان باید تسلیم خدا باشد نه پرستنده تشخیص خود، و بدیهی است اگر در مسیر تسلیم در برابر حق، فلسفه احکام را نیز پی جویی کنیم و به برخی از آنها پی ببریم، شایسته و پسندیده است.

فواید روزه

روزه فواید جسمی و روحی فراوان دارد، شفابخش جسم و توانبخش جان است، پاک کننده آدمی از رذایل حیوانی است، در ساختن فرد صالح و اجتماع بسامان بسیار مؤثر است، در تهذیب و تزکیه نفس تأثیر بسزایی دارد.

فواید طبی و بهداشتی روزه که از سودمندیهای کوچک این فریضه انسان ساز است به حدی است که شاید نیاز به توضیح و تکرار نداشته باشد، و بیشتر مردم کم و بیش از آن

آگاهند. ما به اختصار به گوشه ای از این فواید بهداشتی اشاره می کنیم:

معدة و دستگاه گوارش از اعضاء پر کار اندام آدمی است با سه وعده غذا که معمول مردم است تقریباً در همه ساعات دستگاه گوارش به هضم و تحلیل و جذب و دفع مشغول است.

روزه باعث می شود که از یک سو این اعضاء استراحت کنند و از فرسودگی مصون بمانند و نیروی تازه ایی بگیرند، و از سوی دیگر ذخایر چربی و... که زیانهائی دارند تحلیل رفته و کاسته شوند.

در روایات اسلامی حتی به فواید جسمی روزه نیز تصریح شده تا با توجه به فواید بهداشتی روزه، این فریضه ثمربخش را به جای آورند، و از سودمندیهای گوناگون آن در حد خود بهره ور شوند.

در حدیث است که پیامبر گرامی اسلام (صلی الله علیه و آله وسلم) در همین رابطه فرموده است:

«صُومُوا تَصِحُّوا»^(۱) روزه بگیرید تا سالم بمانید.

و نیز در بعض روایات است که فرموده اند: «معدة آدمی خانه بیماریهاست و پرهیز، درمان آن است»^(۲).

بدیهی است آنگاه این فواید بهداشتی بهتر به دست

ص: ۹

۱- (۱) - جامع الاحادیث، ج ۹، ص ۱۰۰.

۲- (۲) - سفینه البحار، ماده طب.

می آید که روزه دار امساک روز را با زیاده روی در شب تلافی نکند، که پرخوری خود موجب زیانهای چشمگیری برای دستگاه گوارش است.

با پیشرفت دانش پزشکی، برخی از پزشکان و متخصصان دریافته اند که امساک از خوردن و آشامیدن، یکی از عالی ترین روش درمانی است، یکی از پزشکان می گوید: «طرح درمان به وسیله روزه چنان معجزه آساست که بکار بستن آن مسیر طرحها و برنامه های طب عملی و جراحی را تغییر خواهد داد؛ زیرا روزه راه تازه ای برای دانش پزشکی می گشاید، و سلاح مؤثری برای مبارزه با بیماریها به این دانش می بخشد، سلاحی که می توان آن را از راههای گوناگونی مورد استفاده قرار داد، و انسان را در مبارزه با علت بیماریها برای بهبود بیماران به نتیجه مطلوب و آشکار می رساند»^(۱).

«با روزه و امساک می توان بیماریهایی را بهبود بخشید و معالجه کرد، البته در صورتی که با اعتدال و میانه روی مقرون باشد، و هنگام سحر و افطار در خوردن و آشامیدن افراط نشود»^(۲).

بررسی فواید بهداشتی و طبی روزه در این مختصر نمی گنجد، آنانکه به توضیح بیشتر علاقمندند می توانند به کتابهایی که در این زمینه تألیف شده است مراجعه نمایند.^(۳)

ص: ۱۰

۱- (۱) روزه در روش نوین تألیف الکسی سوفورین.

۲- (۲) روزه در روش نوین تألیف الکسی سوفورین.

۳- (۳) - برای اطلاعات بیشتر به کتابهای: اهمیت روزه از نظر علم

باید توجه داشت، بر خلاف تصور کوتاه اندیشان، روزه هیچگونه ضرری برای افراد سالم مکلف ندارد، و اگر کسی بیمار باشد و نتواند روزه بگیرد از انجام این تکلیف اسلامی معاف است، و نیز اگر روزه بگیرد و با این کار بیمارتر شود، و یا روزه اش باعث گردد که بیماریش ادامه یابد، کار حرامی مرتکب شده و روزه اش هم نزد خدا پذیرفته نیست؛ بیماری که روزه برای او ضرر دارد نباید روزه بگیرد و فقط پس از بهبودی کامل لازم است در روزهای دیگری قضای آن را بجا آورد و جبران کند.

افراد سالم باید بدانند که روزه نه تنها زیانی بر ایشان ندارد، که خود چنانکه گفتیم موجب تندرستی و صحت مزاج است، و به گفته برخی که خود روزه نمی گیرند و دیگران را نیز از روزه باز می دارند، و تلقین می کنند که روزه موجب زخم معده می شود، نباید اعتنا کرد.

«روزه باعث استراحت معده است، و در حال روزه داری اسید معده به جای غذا به وسیله صفرا خنثی می شود و زخم ایجاد نمی گردد»^(۱).

ص: ۱۱

اکثریت قریب به اتفاق مسلمانان متدین ماه مبارک رمضان را روزه می‌دارند، و به هیچ وجه شکایتی از این بیماری ندارند و نسبت بیماری زخم معده در میان روزه‌داران بیشتر از دیگران نیست.

همانطور که گفتیم فواید جسمی و بهداشتی روزه اگر چه چشمگیر و غیر قابل انکار است، ولی مهمترین فواید روزه اثرات بهداشتی آن نیست، متأسفانه برخی در بررسی فواید روزه تنها به همین اثرات بهداشتی آن بسنده کرده‌اند، در حالی که فواید برتر روزه به جنبه‌های معنوی آن مربوط می‌شود، فواید جسمی روزه با اثرات معنوی آن در سازندگی، تربیت و تزکیه انسان، قابل مقایسه نیست. اگر چه همان فواید طبی هم گواهی است بر اصالت اسلام عزیز، چرا که این آیین فطری و آسمانی، چهارده قرن پیش با ژرف بینی و احاطه‌ایی که جز از خدای متعال نمی‌تواند بود، در محیط جاهلیت عرب دستوراتی برای انسانها وضع کرده است که دانش پزشکی انسان متمدن عصر ما با پیشرفت خود روز به روز، به گوشه‌هایی از حکمت آن پی می‌برد.

روزه عامل بازدارنده از گناه

روزه، به ویژه روزه ماه مبارک رمضان که در اسلام بر همه مسلمین مکلف که بتوانند روزه بگیرند واجب است، عامل مؤثری است در ایجاد و تقویت روحیه تقوی و پرهیزکاری:

قرآن مجید این فایده بزرگ روزه را با جمله «لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ» یادآور می‌شود، و این عبادت را عامل تقوی می‌شمارد.

تقوی و پرهیزگاری در تربیت و سازندگی و شخصیت‌اسلامی یک مسلمان نقش بسیار مهمی دارد، و برای رسیدن به همین اثر پرارزش است که بهترین عبادت در ماه صیام و در حال روزه اجتناب از گناهان است.

از پیامبر بزرگوار (صلی الله علیه و آله وسلم) روایت است که در خطابه ای فضیلت های ماه رمضان را برای مسلمانان بیان فرمودند؛ علی (علیه السلام) پرسید: بهترین اعمال در این ماه چیست؟

پیامبر پاسخ دادند:

«الْوَرَعُ عَنِ مَحَارِمِ اللَّهِ». اجتناب و پرهیز از گناهان و از کارهایی است که خدا حرام کرده است.

روزه دار با بکار بستن این دستور الهی که شرط کمال روزه است، روح تقوی را در خود زنده می‌کند، و این مراقبت ثمربخش در ماه مبارک رمضان و در حال روزه بسیار آسان تر است چرا که گرسنگی و تشنگی و دیگر محدودیتهای روزه، شعله های سرکش غرایز حیوانی و هوسها را تا حد چشمگیری خاموش می‌سازد، و حتی اگر موقتاً هم باشد گریبان عقل و جان را از چنگ شهوات رها می‌سازد و برای روزه دار زمینه ای آماده برای تمرین تقوی و پرهیزگاری فراهم می‌شود، و با مراقبت و تمرین پیاپی در یک ماه، نیروی بازدارنده از گناه در او به وجود

می آید، و خصلت خودداری در او ریشه می گیرد و رشد می کند، و او با گذراندن این برنامه یک ماهه توفیق می یابد که پس از ماه روزه نیز پرهیزگار باقی بماند، و بدین ترتیب به مقام پراج «تقوی» که به تعبیر قرآن و فرموده پیشوایان معصوم ما، کرامت انسان بدان وابسته است نائل آید.^(۱)

نقش روزه در تقویت اراده

حکومت غرایز و شهوات بر انسان خطرناکترین حکومتها است و آدمی را اسیر و بی اختیار می سازد، و به پستی و رذالت می کشاند؛ مبارزه با سلطه شهوات نفس که «جهاد اکبر» نامیده شده به پایمردی و اراده ای استوار نیاز دارد.

انسان با روزه داری، که امساک از خوردن و آشامیدن و خودداری از برخی چیزهای دیگر است، در واقع با خواهشهای خویش می جنگد، و در برابر غرایز خود مقاومت می کند؛ تمرین این عمل اراده و تصمیم را در انسان نیرومند می سازد، و جان را از قید حکومت و سلطه هوسها و خواهشها می رهاند.

در حدیث است که امیرالمؤمنین (علیه السلام) فرموده اند:

«أَفْضَلُ النَّاسِ مَنْ جَاهَدَ هَوَاهُ ^(۲) وَأَقْوَى النَّاسِ مَنْ غَلَبَ هَوَاهُ»^(۳): بهترین مردم کسی است که با هوای نفس خود مبارزه کند

ص: ۱۴

۱- (۱) - مستدرک الوسائل، ج ۲، ص ۳۰۲ و غررالحکم، ص ۲۷۴.

۲- (۲) - غررالحکم، ص ۹۰ و ۹۱.

۳- (۳) - غررالحکم، ص ۹۰ و ۹۱.

و نیرومندترین آنان کسی است که بر آن پیروز شود.

پس روزه داران از بهترین مردمند، چرا که با خواسته های نفسانی مبارزه می کنند، و اگر با مراقبت و کوشش از روزه خویش این بهره را بگیرند که بر نفس خود مسلط شوند از نیرومندترین مردم نیز خواهند بود.

صفای دل و پاکی

روزه، چراغ معرفت و آگاهی را در درون برمی افروزد:

اندرون از طعام خالی دار تا در آن نور معرفت بینی (۱)

روزه، و بویژه روزه یک ماهه رمضان موجب می شود که حکومت شهوات و امیال شیطانی جای خود را به حکومت تقوی و پیروی از دستورات الهی بدهد، و تیرگی هوسها و شهوات در جان آدمی به نورانیت و روشنی باطن تبدیل شود.

در سایه همین صفا و پاکی حاصل از روزه است که روزه دار با خود آگاهی نه تنها دهان و شکم را از خوردن و آشامیدن که دست و پا و چشم و گوش و زبان و همه اعضای خویش را از آنچه خدا حرام فرموده نگاه می دارد، و می تواند به آن درجه از تقوی نائل آید که حتی از اندیشه و فکر گناه نیز دوری گزیند، و این اوج نورانیت روزه است.

در حدیث آمده که امیرالمؤمنان علی (علیه السلام) نیز به همین مرتبه اشاره

ص: ۱۵

می فرماید:

«صِيَامُ الْقَلْبِ عَنِ الْفِكْرِ فِي الْأَثَامِ أَفْضَلُ مِنْ صِيَامِ الْبُطْنِ عَنِ الطَّعَامِ»^(۱): روزه دل از اندیشه گناهان، برتر از روزه شکم از خوردن و آشامیدن است.

و البته این بدان معنا نیست که ظاهر روزه و امساک از خوردن و آشامیدن را رها کنیم، بلکه لازم است به آن اکتفا ننماییم و همراه با آن بکوشیم که به نتایج معنوی روزه نیز برسیم.

جالب است که همین امساک ظاهری و روزه معمولی نیز انقلابی روحی در روزه داران بوجود می آورد، و طبق شهادت دست اندرکاران، در ماه مبارک رمضان از شرارت ها و تباهیها کاسته می شود؛ در دوران طاغوت چون ماه مبارک رمضان فرا می رسید میزان جنایت و فساد سیر نزولی پیدا می کرد، و عربده جویی و زد و خورد و چاقو کشی و بدمستی که در غیر ماه رمضان بازارش رواج داشت در این ماه عزیز به طور محسوسی کاهش می یافت.

خوشبختانه با انقلاب مقدس اسلامی هم در ملت و جوانان ما تحولی چشمگیر بوجود آمد و هم مراکز فساد و تباهی از میان برداشته شد، و شایسته است که از این پس بکوشیم نتایج معنوی پرارزش از روزه کسب کنیم.

باری، صفا و پاکی حاصل از روزه، و خودداری و پرهیزکاری روزه دار همچون سپری است که روزه دار را از آتش

ص: ۱۶

عذاب الهی که مولود گناهان است مصون می دارد.

در حدیث است که پیامبر عزیز اسلام (صلی الله علیه و آله وسلم) فرمودند:

«الْصَّوْمُ جُنَّةٌ مِنَ النَّارِ» (۱): روزه سپری است که روزه دار را از آتش دوزخ حفظ می کند.

روزه و صبر

«صبر» از خصایلی است که در اخلاق اسلام بر آن بسیار تأکید شده است. انسان مسلمان در زندگی فردی و اجتماعی خویش در راه هدفهایی مبارزه می کند و با مشکلاتی نیز روبرو است، بدون خصلت صبر، پیروزی بر مشکلات و رسیدن به هدفها آسان نیست. صبر و تحمل بر نیروی مقاومت و پایداری آدمی می افزاید و اراده را توانا می سازد، هیچ جامعه ای اگر تحمل ناگواریها را نداشته باشد بر مشکلات خویش و بر دشمنان خود نمی تواند پیروز گردد، با صبر و مقاومت است که می توان به پیکار ستمگران رفت، و دست استعمارگران را کوتاه نمود. روزه - بویژه در روزهای گرم و طولانی تابستان که فشار تشنگی طاقت فرسا می شود - به طور چشمگیری به انسان صبر و مقاومت می بخشد، و تحمل رنج و سختی را بر آدمی آسان می سازد.

ص: ۱۷

در حدیث از حضرت امام باقر (علیه السلام) است که در آخرین جمعه از ماه شعبان پیامبر گرامی (صلی الله علیه و آله وسلم) در ضمن خطبه مبارکه اش ماه رمضان را ماه صبر نامیده اند:

«شَهْرُ الصَّبْرِ وَإِنَّ الصَّبْرَ ثَوَابُهُ الْجَنَّةُ» (ماه رمضان، ماه صبر است و همانا که پاداش صبر بهشت است). (۱)

و از حضرت امام صادق (علیه السلام) نیز همین ویژگی روزه نقل شده است: «هرگاه برای کسی حادثه ای جانکاه پیش آمد پس باید روزه بگیرد که خدای عزوجل می فرماید: «وَإِشْرَافُ تَعِينُوا بِالصَّبْرِ» (۲) (یعنی الصِّيام (۳) از خدای متعال به وسیله صبر (یعنی روزه) کمک بگیرید.

روزه و قناعت

اسلام بر خلاف مکاتب مادی شرق و غرب، دنیا و نعمتهای مادی آن را وسیله ای برای تکامل معنوی و رسیدن به سعادت جاوید آخرت می داند، و به همین جهت فرهنگ اسلام فرهنگ لذت جویی و مصرف نیست بلکه فرهنگ قناعت و ایثار است. در روشهای مادی، تن آدمی و خور و خواب آن اصالت دارد، و حرص و آز، برای برخورداری بیشتر گریبانگیر افراد است، و در اسلام اصالت با معنویت انسان است، و قناعت و ایثار و فداکاری از راههای وصول به مراتب بلند انسانیت محسوب می شود.

ص: ۱۸

۱- (۱) - کافی ج ۴، ص ۶۶.

۲- (۲) - سوره بقره، آیه ۴۵.

۳- (۳) - کافی ج ۴، ص ۶۳.

روزه فریضه ای است که مسلمان را از غرقه شدن در ماده گرایی و حرص و آز برای لذت‌های مادی، و مسابقه برای مصرف و تن پروری می‌رهاند، و به او می‌آموزد که به فکر دیگران باشد و بر خواهش‌های جسمانی خویش مسلط گردد، و به مصرف به قدر نیاز قناعت ورزد و از اسراف و تبذیر بپرهیزد.

روزه به مسلمان می‌آموزد که با کم هم می‌توان زیست، و حرص و طمع فقط غرق شدن در مادیات و انحراف از معنویات است، و برای زیستن لازم نیست که با همه وجود به تن و لذت‌های آن پرداخت.

روزه به مسلمان مناعت و قناعت را می‌آموزد، و ارزش این صفات و تأثیر آن در ایجاد صفات برجسته دیگر همچون زهد، و «جود» و بخشش بسیار است. قانع از دیگران بی‌نیاز است و تن به ذلت و خواری نمی‌دهد، جامعه‌ای که روح قناعت را در خود پرورد بر خود متکی خواهد بود، و با دوری از مصرف بی‌رویه می‌تواند بر پای خویش بایستد و از بیگانه بی‌نیاز باشد.

همه دیدیم پس از تهدید آمریکا و غرب به تحریم اقتصادی ایران، امام امت و رهبر کبیر انقلاب اسلامی (قدس سرّه) فرمودند: «ملت ما مسلمان است و در برابر تحریم اقتصادی و کمبود و نیازمندیها روزه خواهد گرفت».

آری! روزه مسلمان را به زیستن با مصرف کم آشنا می‌سازد، و به راستی نیز ملت مسلمان ما می‌تواند با الهام از فریضه ثمربخش روزه سطح مصرف را پایین آورد، و با قناعت

به آنچه دارد از وابستگی های اقتصادی به استعمارگران، نجات یابد. مسلمانان صدر اسلام با همین روحیه از همه چیز خویش در راه خدا می گذشتند و حتی در میدانهای جنگ به چند دانه خرما قناعت می کردند، و با تکیه بر معنویت و صفات انسانی خویش پیروزی می آفریدند، و خدای را سپاس که هم اکنون نیز بسیاری از جوانان ما، بویژه گلهای سرخ انقلاب اسلامی، جوانان رزمنده پاسدار و بسیج از یک چنین ایمان و روحیه ای برخوردارند، و بسیار اتفاق افتاده است که جوانان بسیجی و پاسدار مسلمان در سنگر جنگ با دشمنان اسلام، روزه بوده و گاه روزه خویش را با شربت شهادت افطار کرده است، و حماسه این خداجویان حماسه آفرین برای همیشه در صفحات پرافتخار تاریخ اسلام ثبت خواهد بود. پاکترین درودهای ما و درود خدا و فرشتگان بر ایشان باد.

همدردی با فقیران

پیشوایان گرامی دین، در روایات و ادعیه اسلامی، ماه رمضان را ماه مواسات نامیده اند. (۱)

از نتایج بارز روزه برانگیختن حس همدردی نسبت به مستمندان و هموعان تنگدست است. آنانکه زندگی آسوده ایی

ص: ۲۰

دارند و رنج فقر و طعم گرسنگی و تشنگی را نچشیده اند، ممکن است از حال مستمندان غافل بمانند و روزه وسیله ایی است که آنان را از غفلت می رهاند و رنج مستمندان را به یاد آنان می آورد تا به دستگیری فقیران همت گمارند و به درد دل آنان برسند.

از سویی به احسان و اطعام و انفاق به مستمندان در ماه مبارک رمضان بسیار سفارش شده است، و از سوی دیگر گرسنگی و تشنگی روزه موجب درک رنج مستمند می گردد، و بدین ترتیب ثروتمند به فقیر نزدیک می شود، و احساسها رقت می یابد، و احسان و انفاق فزونی می گیرد، و جامعه کمک به هم نوع را می آموزد.

«مواسات» یعنی سهیم ساختن برادران در رزق و روزی، و ماه رمضان را شاید به همین جهت ماه «مواسات» نامیده اند تا مسلمانان به احسان نسبت به هم پردازند، و با تمرین بر این صفت ارزنده انسانی، جامعه را از حقد و کینه برهانند، و برادروار در کنار هم از نعمتهای الهی بهره بگیرند؛ و شایسته است که روزه داران به همه این نکات انسانی روزه توجه کنند، و بکوشند واقعاً فریضه روزه را آنچنان که باید بجا آورند و ماه مبارک رمضان را آنچنان که سزاوار این ماه است بسر آورند، تا همگان از برنامه های سازنده اسلامی بهره ور شوند.

در حدیث است که از حضرت امام حسن عسگری (علیه السلام) پرسیدند: چرا روزه واجب شده است؟

فرمودند: «تا ثروتمند درد گرسنگی را دریابد و به

در حدیث دیگر آمده است که «هشام» از امام صادق(علیه السلام) علت روزه را پرسید.

امام(علیه السلام) فرمود: «جز این نیست که خدای عزوجل روزه را واجب کرد تا غنی و فقیر با هم به واسطه آن مساوی گردند و این بدان جهت است که غنی رنج گرسنگی را لمس نکرده بوده تا به فقیر رحم کند، و هر وقت چیزی خواسته قدرت بدست آوردن آن را داشته است، پس خدای عزوجل خواسته است که میان بندگانش یکنواختی بوجود آورد، ثروتمند درد گرسنگی را بچشد، تا بر ضعیف رقت کند و بر گرسنه رحم نماید»(۲).

نظم و انضباط

وقت شناسی و نظم و انضباط در امور از مظاهر تمدن انسانی و از عوامل مهم توفیق و پیشرفت است شاید برخی گمان کنند که این از ویژگیهای زندگی غربیان و تمدن آنهاست، در حالی که نظم و انضباط و تنظیم اوقات از تعلیمات اصیل اسلام است، از حضرت امیر مؤمنان صلوات الله علیه در اولین فرازهای وصیت خود به فرزندانش آمده است که به دو فرزند عزیزش حضرت امام حسن و امام حسین(علیهما السلام) فرموده اند:

«أوصیکم وجميع وُلدی و اهلئ و من بلغهُ کتابی بتقوی الله و نظم امرکم...»(۳): «شما و همه فرزندان و اهل بیتم

ص: ۲۲

۱- (۱) - کافی ج ۴، ص ۱۸۱، وافی ج ۲، کتاب الصیام ص ۶.

۲- (۲) - وافی ج ۲، کتاب الصیام ص ۸.

۳- (۳) - نهج البلاغه، صبحی صالح ص ۴۲۱، نامه ۴۷ و فیض الاسلام ص ۹۷۷.

وهر کسی را که نامه ام به او برسد به تقوی و نظم در کارهایتان سفارش می کنم و...».

اصولاً فرائض اسلامی شاهد توجه اسلام به نظم و انضباط است؛ هر یک از نمازهای پنجگانه را باید در وقت مخصوص آن بجا آورد، مراسم حج باید در وقت و مکان ویژه خود انجام شود، و روزه نیز در ماه مبارک رمضان با دیدن هلال ماه شروع و با دیدن هلال ماه شوال خاتمه می یابد، و نیز هر روز از سپیده دم آغاز و به مغرب پایان می پذیرد، و با توجه به اینکه ماه رمضان ماه قمری است طبعاً در فصول چهارگانه سال جریان دارد، و گاه در روزهای بلند تابستان و گاه در روزهای کوتاه زمستان قرار می گیرد، و در همه ی شرایط لازم است که لحظه و دقیقه را نیز در شروع سپیده دم و آغاز مغرب در نظر داشت و به هیچ وجه روزه دار نمی تواند از نظام آن سرپیچی نماید و این خود درسی است که مسلمان نیز دقیق و منظم شود، و امور خویش را در زندگی تنظیم کند.

آنچه برشمردیم، گوشه هایی از برخی نتایج و آثار فریضه ی الهی روزه است، و ماه روزه اضافه بر اینها سودمندیها و برکات دیگری نیز دارد که در پرورش اسلامی فرد و جامعه بسیار مؤثر است:

ماه مبارک رمضان، ماه خدا، ماه آشنائی با قرآن، ماه

ص: ۲۳

عبادت، ماه دعا، ماه آمرزش، ماه توبه و بازگشت از گناهان و اصلاح خود است.

در این ماه به قرائت قرآن بسیار سفارش شده، و مرسوم مسلمین است که در ماه رمضان بیشتر از ماههای دیگر قرآن می خوانند، و این خود وسیله بی است که جامعه اسلامی با قرآن و معارف آن آشنایی بیشتری پیدا کنند، و برای پیشرفت در صراط خدا و اسلام از کلام خدای متعال آموزش بگیرند.

ماه رمضان ماه عبادت و بندگی و راز و نیاز با معبود جهان است؛ در روایات اسلامی تأکید شده که در این ماه با توجه و خضوع بیشتر نمازها را بجا آورند، و از نمازهای مستحبی در شب و روز غفلت نوزند، و بدین ترتیب با یک تمرین یک ماهه مؤمنین به عبادت خالص تری موفق می شوند، و جانها به خدا نزدیک تر می گردد.

ماه رمضان ماه دعا است؛ از پیشوایان گرامی است که فرموده اند، مؤمنان در این ماه و بویژه در شبهای مبارک قدر در دعا و نیایش مبالغه کنند، و با توجه به اثرات سازنده دعا و نیایش، روزه داران می توانند در پیوند معنوی خویش با خدای متعال تحولی بوجود آورند، و بیش از پیش به ذات متعال هستی بخش او نزدیک شوند و کسب فیض کنند.

ماه رمضان ماه آمرزش و توبه و بازگشت به سوی خداست؛ آنانکه در زندگی خویش آلودگیهایی داشته اند، می توانند با روزه جان خویش را شستشو دهند، و در خلوت سحرها بارو آوردن به

خدای متعال درون را صفا بخشند و از خدای خویش طلب آمرزش کنند، و می توانند با همین زمینه برای همیشه از کجی ها و گمراهیها دست بردارند و براه آیند.

در احادیث آمده است که پیشوایان معصوم (علیهم السلام) فرموده اند گناهان در این ماه بخشوده می شوند و این مژده بزرگی است برای آنانکه لغزشهایی داشته اند تا نومید نباشند، و از برکات این ماه استفاده کنند، و بسوی خدا باز گردند و روی دل به سوی او دارند، و با او پیمان بندند که از گناهان دست بشویند و خود را اصلاح کنند و گذشته را جبران نمایند و بدون تردید گناهکارِ پشیمانی که در این ماه مبارک برای خدا روزه بدارد و از گذشته ی خویش شرمسار باشد و از خدا آمرزش بخواهد مورد مهر و عفو خدا قرار خواهد گرفت و سعادتش تأمین می شود.

از برکتهای این ماه همین انقلاب روحی و تحوّل درونی روزه داران و همین توفیقات عملی است، که انسان آلوده را پاک می سازد و از عذاب الهی که محصول گناهان است نجات می بخشد و روزه دار را از ظلمتها به نور می کشاند، به نور تقوی به نور فضیلتهای اخلاقی، به نور توبه و بازگشت به سوی خدا، به نور مهر و رحمت خدای متعال....

«لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ» ۱: «شب قدر از هزار ماه بهتر است».

قرآن کریم با آیه ی فوق بر این ویژگی شب قدر تصریح می فرماید، شب قدر شب نزول فرشتگان بر زمین و شب نور و سعادت و قرب به خدا، و سلام و رحمت است.

در اول سوره دخان می فرماید: «حَمِّمِ الْكِتَابِ الْمُبِينِ - إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ مُبَارَكَةٍ...»: «سوگند به کتاب مبین که ما فرو فرستادیمش در شبی مبارک...».

و در سوره قدر می فرماید:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

«إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ - وَ مَا أَدْرَاكَ مَا لَيْلَةُ الْقَدْرِ - لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ - تَنَزَّلُ الْمَلَائِكَةُ وَالرُّوحُ

فِيهَا يَأْذَنُ رَبُّهُمْ مِنْ كُلِّ أَمْرٍ - سَلَامٌ هِيَ حَتَّى مَطْلَعِ الْفَجْرِ»^۱ همانا ما - قرآن را - در شب قدر نازل کردیم، توجه می دانی شب قدر چیست؟ شب قدر از هزار ماه بهتر است، فرشتگان و روح در (یارحمت) است تا سپیده دم.

در احادیث بسیاری آمده که پیشوایان معصوم ما نیز بر اینکه شب قدر در ماه مبارک رمضان است و سه شب ۱۹ و ۲۱ و ۲۳ ماه رمضان یا یکی یا دو تا از این سه شب، شب قدر است تأکید فرموده اند، و فقط بنابر مصالحتی آن را تعیین نکرده اند. دعاها و اعمال این سه شب و توجه خاص پیامبر (صلی الله علیه و آله وسلم) و ائمه معصومین (علیهم السلام) به این شبهای ارجمند شاهد دیگری است بر اینکه شب قدر همین سه شب یا یکی یا دو تا از این سه شب است. از پیامبر گرامی (صلی الله علیه و آله وسلم) که در یکی از خطبه های خود در مورد ماه رمضان فرموده است: «... در این ماه شبی است که از هزار ماه بهتر است»^(۱).

شبهای قدر اوج معنویت ماه رمضان است، شبهایی است که زندگی مؤمن در آن سراسر رنگ خدا می گیرد، پهنه بی است که روزه دار بر آن می ایستد و بر همه ی (ماسوای) حق پشت می کند و در خلوت پر راز شب با عبودیت محض در پیشگاه خدا همه چیز و حتی خود را به فراموشی می سپارد، از هر چه زمینی است می بُرد

ص: ۲۷

و با آسمان پیوند می خورد، مجرد می شود، و به عبادت خدای یکتا می ایستد، پرده اسباب و قوانین و نوامیس جهان به یک سو می رود، و مؤمن با دل و جان تنها خدا را می بیند که کارگزار همه هستی است و با چشم جان کلام خدا را می نوشد که: (فرشتگان به فرمان خدا فرود می آیند)، و با دل در می یابد که کاینات چون گویی با چوگان امر الهی متحرکند، و این امر او و اراده او است که سیطره خویش بر همه چیز گسترده است....

لیله قدر، میعاد انسان با خداست، شب رنگ باختن جسم و حکومت روح است، شب حقارت ماده و عظمت معناست، شب تجلی معنویت دین و آسمانی شدن زمین است، شب همگامی انسان با فرشتگان است، شب فراموشی خود و استغراق در خدا است، شب باران مهر و رحمت حق بر روزه داران خداجوست، شب تقدیر الهی است، آری شب قدر شب نزول ملائکه، به نزد امام زمان (عجل الله تعالی فرجه الشریف) است.

در شبهای قدر باید همچنانکه پیشوایان به ما آموخته اند با خدای جهان به راز و نیاز و دعا و نیایش پردازیم، چه خوب است که سراسر شب بیدار ماند، و در نماز و عبادت کوشید، و نیازها را به پیشگاه خدا عرضه داشت، و مهر و رحمت و آمرزش از او خواست و پیوند فطری خویش را با ذات هستی آفرین او تجدید کرد و استوار ساخت، و براستی محروم کسی است که از فیض این شب محروم بماند چرا که اوج تجلی همه سازندگیهای فریضه انسان ساز روزه را باید

در شب قدر دید و در شب قدر به کمال رساند.

امید است ملت بیدار دل ما و بویژه جوانان عزیز با برخورداری از برکات ماه رمضان، در شبهای قدر به کمال انسانی خویش توجه کنند، و با شور و ایمان در این شبهای مکرم بر مراتب فضیلت و تعالی معنوی خویش بیفزایند، تا پس از هر ماه رمضان مسلمانی باشیم که اسلام و ژرفای تعالیم و احکام پراج آن را بهتر شناخته و جان خویش را به هدفهای این آیین آسمانی نزدیک تر ساخته باشیم.

اینکه به پاره یی از سخنان منقوله از پیامبر گرامی اسلام (صلی الله علیه و آله وسلم) و ائمه طاهرین (علیهم السلام) پیرامون ماه رمضان و روزه توجه کنیم:

سه روز به رمضان مانده بود، پیامبر به بلال فرمود اعلام کند تا مردم گرد آیند، مردم جمع شدند، پیامبر (صلی الله علیه و آله وسلم) بر منبر برآمد و پس از ستایش و حمد و ثنای خدای متعال فرمود: «ای مردم! خداوند شما را به این ماه ویژگی داد، هم اکنون این ماه فرا می رسد و آن سید و سرور همه ی ماههاست، در این ماه شبی است که از هزار ماه بهتر است، درهای دوزخ در این ماه بسته و درهای بهشت باز می شود...» (۱)

از امام باقر (علیه السلام) نقل کرده اند که پیامبر (صلی الله علیه و آله وسلم) روی مبارک خود را به مردم می کرد پس از آن می فرمود: «ای گروه مردمان! آنگاه که هلال ماه رمضان طلوع

ص: ۲۹

کند شیاطین سرکش به بند کشیده می شوند درهای آسمان و بهشت و رحمت باز، و درهای دوزخ بسته می گردد، دعا مستجاب است، و خدا را در ماه رمضان بهنگام افطار آزاد شدگانی هستند که خدا از آتش آزادشان می فرماید. هر شب فرشته یی بانگ می زند آیا سائلی هست؟ آیا استغفار کننده یی هست؟ خدایا هر کس انفاق می کند پاداشش بده و هر کسی بخل میورزد تلفی نصیبش کن.» «تا ماه شوال در رسد مؤمنان را ندا می دهند که فردا پاداشتان را بگیرید که روز پاداش و جایزه است.»

سپس امام باقر(علیه السلام) فرمود: «سوگند به آنکه جانم بدست اوست، آن پاداش و جایزه از جنس درهم و دینار نیست»^(۱).

راوی از امام صادق(علیه السلام) از پیامبر(صلی الله علیه و آله وسلم) نقل می کند که فرمود: «روزه دار اگر چه در بستر خود باشد در حال عبادت است، مادام که از مسلمانی غیبت نکند.»^(۲)

و در حدیثی آمده است که امام صادق(علیه السلام) فرموده است: «خواب روزه دار عبادت و نفس او تسبیح است.»

و در حدیث دیگر فرمودند، خدای (عزوجل) به موسی(علیه السلام) وحی فرمود: «... ای موسی! بوی دهان روزه دار نزد من از مشک خوشبوتر است.»

و در حدیث دیگر از آن حضرت(علیه السلام) روایت شده که «روزه دار دو خوشحالی و سُرور دارد، یکی به هنگام افطار و

ص: ۳۰

۱- (۱) - کافی ج ۴، ص ۶۷ و ۶۸.

۲- (۲) - کافی ج ۴، ص ۶۴.

دیگری آنگاه که خدای خویش را ملاقات کند»(۱).

در حدیث دیگر از امام صادق(علیه السلام) که فرمود: امام زین العابدین(علیه السلام) هر زمانی که روزه می گرفت فرمان می داد گوسفندی ذبح کنند و اعضاء آن را قطعه قطعه کنند و در دیگها بار بگذارند، به هنگام افطار به دیگها نزدیک می شد، تا بوی آب گوشت به او می رسید با اینکه روزه بود فرمان می داد کاسه ها را بیاورند و برای افراد مختلف غذا می فرستاد، آنگاه خود با نان و خرما افطار می کرد. پس همین بود شام آن حضرت (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَ عَلِيَّ آبَائِهِ)(۲).

در حدیث دیگر از آن حضرت است که از پدرش امام باقر(علیه السلام) نقل فرموده اند که به «سدیر» فرمود: «ای سدیر می دانی این شبها چه شبهایی است؟»

سدیر گفت: «بلی پدرم فدای تو باد، این شبهای ماه رمضان است، برای چه؟»

فرمود: «آیا می توانی هر شب از این شبها ده بنده از فرزندان اسماعیل(علیه السلام) آزاد سازی؟»

عرض کرد: «پدر و مادرم فدایتان، مالی که چنین کاری بتوانم انجام دهم ندارم».

امام تعداد را به تدریج کم کرد تا به یک بنده رسید، سدیر در پاسخ همه آنها عذرخواهی کرد که نمی تواند.

پس امام به او فرمود: «آیا نمی توانی هر شب مسلمانی را افطاری دهی؟»

عرض کرد: «ده نفر را هم می توانم».

ص: ۳۱

۱- (۱) - کافی ج ۴، ص ۶۴ و ۶۵.

۲- (۲) - کافی ج ۴، ص ۶۸.

پس پدرم به سدیر فرمود: «این همان چیزی است که من اراده کرده ام ای سدیر همانا افطاری دادن تو به برادر مسلمان معادل آزادی بنده یی از فرزندان اسماعیل (علیه السلام) است. (۱)

مختصری از احکام روزه

در پایان مقال به اختصار دستورات و احکام روزه را ذکر می کنیم، و علاقمندان می توانند جزئیات احکام را در رساله های مراجع تقلید ملاحظه فرمایند:

روزه چهار قسم است:

۱ - واجب ۲ - مستحب ۳ - مکروه ۴ - حرام

روزه های واجب

* الف - روزه ماه رمضان.

* ب - روزه قضا.

* ج - روزه های کفاره و یکی از آنها کفاره روزه ماه رمضان است: اگر کسی عمداً در روز ماه رمضان روزه خود را باطل کند باید قضای آن را بجا

ص: ۳۲

آورد و کفاره آن را انجام دهد. کفاره هر یک روز آن است که یا یک بنده آزاد سازد، و یا شصت نفر مستمند را طعام دهد، و یا شصت روز روزه بگیرد که سی و یک روز آن حتماً پی در پی باشد.

* د - روزه اعتکاف: معتکف کسی است که در مسجد مخصوصی (نه هر مسجدی) سه روز برای عبادت بماند و روزه بگیرد، در این صورت روزه روز سوم بر او واجب می شود.

* ه - روزه بدل هدی: یعنی کسی که در مراسم حج شرکت کرده و گوسفند برای قربانی ندارد و نمی تواند تهیه کند باید سه روز در حج و هفت روز پس از مراجعت از سفر حج روزه بگیرد.

* و - روزه نذر و عهد و قسم و شرط و اجاره: یعنی ممکن است کسی نذر یا عهد کند و یا قسم بخورد که روزی را روزه بگیرد، و یا ضمن معامله با کسی شرط کند که روزی را روزه بگیرد یا اجیر شود که روزی را روزه بگیرد. در این صورتها روزه روزهایی که تعهد کرده است بر او واجب می شود.

روزه های مستحب

غیر از روزهایی که روزه آن واجب، حرام، و یا مکروه است، روزه گرفتن در بقیه ایام سال مستحب است البتّه اگر

برای کارهای مهمتری مزاحمت نداشته باشد.

روزه در برخی روزها استحباب بیشتری دارد و بدان سفارش و تأکید شده است، مانند هیجدهم ماه ذیحجه (عید غدیر) - هفدهم ماه ربیع الاول (میلاد پیامبر (صلی الله علیه و آله وسلم)) بیست و هفتم ماه رجب (بعثت پیامبر (صلی الله علیه و آله وسلم)).

روزه های مکروه

روزه در برخی موارد مکروه است، مثل روزه مستحبی مهمان بدون اجازه میزبان و یا در صورتی که میزبان او را از روزه نهی کرده باشد و برخی از فقهاء آن را حرام می دانند.

و نیز روزه مستحبی فرزند بدون اجازه پدر مکروه است در صورتی که موجب آزار و آزرده گی پدر و مادر نباشد، و اگر پدر و مادر آزرده می شوند روزه مستحبی بر فرزند حرام خواهد بود. و اگر پدر یا مادر، فرزند را از روزه مستحبی نهی کند اگر چه آزرده نشوند و آزار نینند احتیاط آن است که از روزه صرف نظر کند.

روزه های حرام

روزه در روزهای عید فطر (اول ماه شوال) و عید قربان (دهم ماه ذیحجه) حرام است. و نیز برای کسی که در مراسم حج در «منی» باشد روزه در روزهای ۱۱ و ۱۲ و ۱۳ ذیحجه حرام

است.

روزه در روزی که مشکوک به سی ام شعبان است که ورود به ماه رمضان شرعاً ثابت نشده به نیت ماه رمضان حرام است. اما به قصد غیر ماه رمضان مانعی ندارد.

روزه نذری که برای کار حرامی باشد حرام است، مثلاً کسی نذر کند که اگر موفق شود فلان کار حرام را انجام دهد و یا فلان کار واجب را ترک نماید به شکرانه آن روزه بگیرد؛ این نذر حرام و روزه آن نیز حرام است.

روزه سکوت حرام است، یعنی اگر کسی سکوت را جزو قیود روزه خود قرار دهد و با همین نیت روزه بگیرد حرام است.

روزه وصال حرام است، یعنی کسی نیت کند روزه دو روز را به هم وصل نماید و در شب هیچ نخورد، یا یک روز و یک شب را روزه بگیرد.

روزه برای کسی که بیمار می شود و یا روزه باعث شدت بیماریش می گردد حرام است، و نیز روزه در سفر حرام است مگر در برخی موارد مانند آنکه نذر کند در فلان سفر روزه باشد.

احتیاط واجب آن است که زن بدون اذن شوهر روزه مستحبی نگیرد، به ویژه اگر با حقوق شوهر منافات داشته باشد که در این صورت حرام است.

شرایط وجوب روزه

روزه ماه مبارک رمضان با چند شرط بر افراد واجب می شود:

ص: ۳۵

۱ بالغ باشد. (۱)

۲ عاقل باشد.

۳ مسافر نباشد، مگر بعض سفرها که روزه در آنها صحیح است و گاهی هم واجب است.

۴ اگر از بانوان است در حال حیض و نفاس نباشد.

۵ روزه موجب بیماری و یا شدت بیماری نشود.

ضمناً روزه بر مردان و زنان پیر و بر کسی که بیماری عطش دارد و بر ایشان روزه طاقت فرسا و پرمشقت است، و نیز بر بانوان باردار و شیردهنده اطفال که روزه برای خودشان یا طفلشان ضرر داشته باشد واجب نیست.

ثبوت هلال

هلال ماه رمضان و ماه شوال به چند چیز ثابت می شود:

۱ خود انسان هلال ماه را ببیند.

۲ تواتر و شیاع: یعنی در میان مردم رؤیت هلال ثابت شود و خبر آن چنان همگانی و متواتر باشد که انسان یقین کند.

۳ دو شاهد عادل شهادت دهند که خودشان هلال را رؤیت کرده اند.

۴ (بنابر مشهور) حاکم شرع حکم کند که ماه آغاز شده یا پایان یافته است.

ص: ۳۶

۱- (۱) - دختران پس از نه سال تمام و پسران پس از پانزده سال تمام بالغ می شوند (گاهی بلوغ پسران قبل از پانزده سالگی و علامتهای آن در رساله های عملیه ذکر شده).

۵ گذشتن ۳۰ روز از ماه قبل (زیرا ماه قمری بیش از سی روز نیست).

اگر اول ماه رمضان ثابت نشد و مشکوک بود، نباید به قصد ماه رمضان روزه بگیرد و اگر به قصد آخر شعبان روزه بگیرد و بعد معلوم شود اول رمضان بوده روزه او جزو ماه رمضان محسوب می شود و کافی است.

نیت

همانگونه که در عبادات دیگر «نیت» لازم است، روزه هم باید با نیت باشد، بنابر این امساک تنها بدون قصد روزه، روزه محسوب نمی شود.

منظور از نیت برای روزه آن است که قصد کند روزه مقرر شده در اسلام را انجام دهد «قربۀ الی الله» و تصمیم داشته باشد، که بنابه فرمان خدا از آنچه روزه را باطل می سازد خودداری نماید.

چیزهایی که روزه را باطل می کند

۱ - خوردن.

۲ - آشامیدن. (۱)

ص: ۳۷

۱- (۱) - تزریق آمپولهای غذایی مورد اشکال است و اکثر مراجع تقلید احتیاط یا فتوی به اجتناب داده اند ولی تزریق آمپولهای دوائی به عقیده اکثر آنها جایز است.

۳ - عمل جنسی.

۴ - استمناء (یعنی کاری کند که منی از او خارج شود).

۵ - تا صبح به حال جنابت یا حیض یا نفاس باقی ماندن (یعنی اگر کسی شب ماه رمضان جنب شد، و یا زن از حیض و نفاس پاک شد باید پیش از طلوع فجر غسل کند و اگر نمی تواند تیمم بدل از غسل نماید و اگر عمداً غسل یا تیمم نکند روزه او باطل است، یعنی قضا و کفاره دارد، گرچه همان روز را هم نباید بخورد.

۶ - عمداً بر خدای متعال و پیامبر (صلی الله علیه و آله وسلم) و ائمه معصومین (علیهم السلام) دروغ بستن، و همچنین دروغ بستن به حضرت زهرا (علیها السلام) و پیامبران گذشته نیز بنا بر احتیاط باطل کننده روزه است.

۷ - سر زیر آب کردن روزه را باطل می کند. حتماً یا بنا بر احتیاط واجب.

۸ - غبار غلیظ به حلق رساندن و مانند آن است سیگار کشیدن و نظایر آن روزه را باطل می کند. حتماً یا بنا بر احتیاط واجب.

۹ - تنقیه کردن با مایعات که در این مورد روزه اش قضا دارد، ولی بدون ضرورت کفاره اش بنا بر احتیاط است.

۱۰ - عمداً قی و استفراغ کردن ولی اگر ضرورت داشته باشد روزه اش فقط قضا دارد نه کفاره.

۱۱ - زن در حال استحاضه یی که باید برای نماز غسل کند، اگر این غسل را انجام ندهد روزه اش باطل است. در بعض موارد حتماً یا بنا بر احتیاط واجب.

ص: ۳۸

آنچه برشمردیم در صورتی روزه را باطل می سازد که عمداً و با اختیار انجام شود، ولی اگر فراموش کند و یا بی اختیار انجام گیرد، روزه اش باطل نیست. تنها با جنابت صبح کردن است که اگر به جهت فراموشی از غسل جنابت باشد، روزه را باطل می کند. در صورتی که فراموشی غسل یک روز یا چند روز تمام باشد، که آن یک روز یا چند روز را باید قضا کند، ولی کفاره ندارد و اگر در بین روز یادش بیاید و غسل کند آن روز قضا هم ندارد و روزه اش صحیح است.

قضای روزه

اگر در ماه رمضان به جهت بیماری یا مسافرت یا علت‌های دیگر روزه نگرفته است، باید پس از ماه رمضان در صورت توانایی قضای آن را بجا آورد و تا ماه رمضان سال بعد وقت دارد و نباید قضای روزه را از یکسال تأخیر بیندازد و اگر کوتاهی کند و در عرض یک سال بجا نیاورد در سالهای بعد باید علاوه بر قضای روزه برای هر روز آن یک مُدّ طعام (یک چارک که تقریباً معادل سه چهارم یک کیلو است) باید به فقیر شرعی بدهد.

اگر کسی عمداً و بدون عذر شرعی از انجام روزه ماه مبارک رمضان خودداری کند و در روز کاری که روزه را باطل می سازد انجام دهد باید علاوه بر قضای روزه کفاره هم بدهد.

کفاره هر روز یکی از این سه چیز است:

۱ - یک بنده آزاد کند.

۲ - شصت مستمند را طعام بدهد.

۳ - شصت روز روزه بگیرد، که ۳۱ روز آن باید پی در پی باشد.

ص: ۳۹

و اگر کسی روزه خود را با کار حرامی مثلا با آشامیدن شراب باطل سازد، باید برای کفاره آن این هر سه کار را انجام دهد. و در این زمان که برده و بنده وجود ندارد، آزاد کردن بنده ساقط است و باید یکی از دو کفاره دیگر را انجام دهد.

اگر کسی قدرت انجام هیچ یک از این ها را نداشته باشد، به قدری که می تواند صدقه بدهد، و اگر آن را هم نتواند، باید استغفار کند و هر وقت توانایی پیدا کند، باید کفاره را انجام دهد.

در برخی موارد قضا بدون کفاره لازم است، که برای اطلاع از آنها و سایر جزئیات احکام روزه باید به رساله مرجع تقلیدتان مراجعه نمایید.

در پایان به همه برادران و خواهران مسلمان توصیه می کنیم، که در انجام روزه ماه مبارک رمضان کوشا باشند، و از این فریضه ثمربخش غفلت نورزند، و باید افراد سست عنصر و بی اراده و شکم پرست بدانند که کوتاهی از این وظیفه اسلامی نه تنها قضا و کفاره دارد که خود گناهی بزرگ نیز محسوب می شود^۱ از ششمین پیشوا و امام، حضرت صادق (علیه السلام) روایت است که فرمودند: هر کس یک روز روزه ماه رمضان را باطل سازد، روح ایمان از او بیرون می رود».^(۱)

ص: ۴۰

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند یکسانند؟

سوره زمر / ۹

مقدمه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال ۱۳۸۵ هـ. ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفاً علمی و به دور از تعصبات و جریانات اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب «مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:

۱. بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)
۲. تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی
۳. جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه، تبلت ها، رایانه ها و ...
۴. سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو
۵. گسترش فرهنگ عمومی مطالعه
۶. زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:

۱. عمل بر مبنای مجوز های قانونی
۲. ارتباط با مراکز هم سو
۳. پرهیز از موازی کاری

۴. صرفا ارائه محتوای علمی

۵. ذکر منابع نشر

بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :

۱. چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه

۲. برگزاری مسابقات کتابخوانی

۳. تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و...

۴. تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...

۵. ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com

۶. تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و...

۷. راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی

۸. طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و...

۹. برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)

۱۰. برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)

۱۱. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و... در ۸ فرمت جهانی:

JAVA.۱

ANDROID.۲

EPUB.۳

CHM.۴

PDF.۵

HTML.۶

CHM.۷

GHB.۸

و ۴ عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :

ANDROID.۱

IOS.۲

WINDOWS PHONE.۳

WINDOWS.۴

به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .

در پایان :

از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه

بزرگوارانی که ما را در دستیابی به این هدف یاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادند تقدیر و تشکر می
نماییم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان - خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آواده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی - پلاک ۱۲۹/۳۴ - طبقه
اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: ۰۳۱۳۴۴۹۰۱۲۵

دفتر تهران: ۰۲۱ - ۸۸۳۱۸۷۲۲

بازرگانی و فروش: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

امور کاربران: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹



مرکز تحقیقات رایانگی

اصفهان

گامی

WWW



برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

